JAOD Journal of Administration, Organization, and Development
https://doi.org/10.67884/jaod.2027.e289530
Journal of Administration, Organization, and Development
Vol. 25 No. 1 (January – April 2027): e289530

บทความวิจัย

จากภาษามลายูสู่ภาษามาเลเซีย: ภาษาแห่งชาติ การสร้างชาติ และความตึงเครียดทางชาติพันธุ์ในสังคมพหุวัฒนธรรมของมาเลเซีย

From Bahasa Melayu to Bahasa Malaysia: National Language, Nation-Building, and Ethnic Tensions in Multicultural Malaysia

นุรฮูดา สะดามะ[1] และ ชัยวัฒน์ มีสันฐาน[2*]
Nurhuda Sadama[1] and Chaiwat Meesanthan[2*]

[1] คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ยะลา 95000 ประเทศไทย
[1] Faculty of Humanities and Social Sciences, Yala Rajabhat University, Yala 95000, Thailand
[2] คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กรุงเทพมหานคร 10200 ประเทศไทย
[2] Faculty of Liberal Arts, Thammasat University, Bangkok 10200, Thailand
[*]ผู้ให้การติดต่อ (Corresponding Author email: chaiwat.m@arts.tu.ac.th)

Received: 10 July 2026 ***Revised: 16 September 2026*** ***Accepted: 25 September 2026***

Abstract

This study aims to (1) examine the development of Malaysia's national language from Bahasa Melayu to Bahasa Malaysia within historical, political, and legal contexts; (2) analyze its role in nation-building and state identity construction in a multicultural society; and (3) evaluate the effects of national language policy on interethnic relations among the Malay, Chinese, and Indian communities. Employing qualitative documentary research covering the periods from pre-independence to 2025, the analysis utilizes the concepts of imagined communities, nationalism, and the symbolic power of language.

The findings reveal that establishing Malay as the national language under the Federal Constitution became a key mechanism for public administration, education, and national integration. The alternating use of the terms Bahasa Melayu and Bahasa Malaysia does not signify a change in legal status, but rather reflects a negotiation between affirming Malay identity and constructing a shared Malaysian civic identity. Thus, language policy functions as both a nation-building tool and an arena for power negotiation, particularly concerning the protection of Chinese and Tamil languages, as well as national-type schools. Concurrently, the state must balance the continuing importance of English to maintain

Copyright: © 2026 by the authors.
This is an open-access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution License (CC BY-4.0).

linguistic diversity and global competitiveness. These findings broaden the understanding of language policy in managing multicultural states and provide a framework for balancing national language status with ethnic linguistic rights. For Thailand, Malaysia's experience offers a comparative case study for managing linguistic diversity, particularly in ethnically diverse areas where Malay is used alongside Thai.

Keywords: *Bahasa Melayu, Bahasa Malaysia, language policy, nation-building, Malaysia*

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาพัฒนาการของภาษาแห่งชาติในมาเลเซีย จาก Bahasa Melayu สู่ Bahasa Malaysia ในมิติประวัติศาสตร์ การเมือง และกฎหมาย (2) วิเคราะห์บทบาทของภาษาแห่งชาติต่อการสร้างชาติและอัตลักษณ์แห่งรัฐในสังคมพหุวัฒนธรรม และ (3) วิเคราะห์ผลกระทบของนโยบายภาษาแห่งชาติต่อความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์มลายู จีน และอินเดีย การศึกษานี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพและการศึกษาเอกสาร ซึ่งครอบคลุมระยะเวลาตั้งแต่ช่วงก่อนได้รับเอกราชจนถึง ค.ศ. 2025 โดยวิเคราะห์ผ่านแนวคิดชุมชนจินตกรรม ชาตินิยม และอำนาจเชิงสัญลักษณ์ของภาษา

ผลการศึกษาพบว่า การสถาปนาภาษามลายูเป็นภาษาแห่งชาติตามรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธรัฐ ถือเป็นกลไกสำคัญในการบริหารราชการ การศึกษา และการสร้างเอกภาพ การสลับใช้คำว่า Bahasa Melayu และ Bahasa Malaysia ไม่ใช่การเปลี่ยนสถานะทางกฎหมาย แต่สะท้อนการต่อรองระหว่างการรักษาอัตลักษณ์มลายูกับการสร้างอัตลักษณ์ร่วมของพลเมืองมาเลเซีย นโยบายภาษาจึงเป็นทั้งเครื่องมือสร้างชาติและพื้นที่ต่อรองอำนาจ โดยเฉพาะประเด็นการคุ้มครองภาษาจีน ทมิฬ และโรงเรียนประเภทชาติ ขณะเดียวกัน รัฐต้องรักษาสมดุลกับภาษาอังกฤษเพื่อรักษาความหลากหลายทางภาษาและขีดความสามารถในการแข่งขันในยุคโลกาภิวัตน์ ข้อค้นพบนี้ช่วยขยายความเข้าใจเรื่องนโยบายภาษาในการจัดการรัฐพหุวัฒนธรรม และเป็นกรอบสำหรับการรักษาสมดุลระหว่างสถานะภาษาแห่งชาติกับสิทธิทางภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ สำหรับประเทศไทย ประสบการณ์ของมาเลเซียสามารถใช้เป็นกรณีศึกษาเปรียบเทียบในการจัดการความหลากหลายทางภาษา โดยเฉพาะในพื้นที่ที่มีการใช้ภาษามลายูควบคู่กับภาษาไทย

คำสำคัญ: *ภาษามลายู, ภาษามาเลเซีย, นโยบายภาษา, การสร้างชาติ, มาเลเซีย*

บทนำ

ภาษาเป็นองค์ประกอบสำคัญของกระบวนการสร้างรัฐชาติสมัยใหม่ โดยเฉพาะในสังคมที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ศาสนา และวัฒนธรรม ภาษาแห่งชาติมิได้ทำหน้าที่เพียงเป็นเครื่องมือในการสื่อสาร หากยังเป็นสัญลักษณ์ของอำนาจทางการเมือง อัตลักษณ์ร่วม และการสร้างจินตภาพของความเป็นชาติ (Nationhood) (Anderson, 2006; Fishman, 1972) สำหรับประเทศที่ก่อตัวขึ้นภายใต้บริบทหลังอาณานิคม การกำหนดภาษาแห่งชาติจึงมักถูกใช้เป็นกลไกหนึ่งในการสร้างความรู้สึกเป็นสมาชิกของชุมชนการเมืองเดียวกัน อย่างไรก็ตาม ภาษาเพียงมิติเดียวไม่สามารถสร้างเอกภาพของชาติได้อย่างสมบูรณ์ หากปราศจากนโยบายด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง การศึกษา และวัฒนธรรม ตลอดจนการสร้างความเสมอภาคและความยุติธรรมระหว่างประชาชนกลุ่มต่าง ๆ

มาเลเซียเป็นรัฐพหุวัฒนธรรมที่สะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างภาษา การสร้างชาติ และความเหลื่อมล้ำทางโครงสร้างได้อย่างชัดเจน ประชากรของประเทศประกอบด้วยชาวมลายู ชาวจีน ชาวอินเดีย ตลอดจนกลุ่มชาติพันธุ์พื้นเมืองในซาบาห์และซาราวัก ซึ่งมีภาษา วัฒนธรรม และประสบการณ์ทางประวัติศาสตร์แตกต่างกัน ความหลากหลายดังกล่าวส่วนหนึ่งมีรากฐานมาจากนโยบายของอังกฤษในสมัยอาณานิคมที่ส่งเสริมการอพยพแรงงานจากจีนและอินเดีย และจัดวางประชากรแต่ละกลุ่มไว้ในภาคเศรษฐกิจและระบบการศึกษาที่แตกต่างกัน ส่งผลให้สังคมมลายูกลายเป็นสังคมพหุชาติพันธุ์ที่มีเส้นแบ่งทางภาษา เศรษฐกิจ และสังคมค่อนข้างชัดเจน (Milner, 2016; Shamsul, 2001)

ภายหลังได้รับเอกราชใน ค.ศ. 1957 รัฐบาลมาเลเซียต้องเผชิญกับความท้าทายในการสร้างเอกภาพของชาติท่ามกลางความหลากหลายดังกล่าว การกำหนดภาษาแห่งชาติจึงกลายเป็นกลไกสำคัญประการหนึ่งของกระบวนการสร้างชาติ โดยรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธรัฐ มาตรา 152 รับรองให้ภาษามลายู (Bahasa Melayu) เป็นภาษาแห่งชาติ พร้อมทั้งคุ้มครองสิทธิในการใช้ การเรียน และการสอนภาษาอื่นนอกเหนือจากกิจการที่เป็นทางการ (mylaw.my, n.d.-a) ต่อมา พระราชบัญญัติภาษาแห่งชาติ ค.ศ. 1963/67 (Act 32) ได้วางหลักเกณฑ์การใช้ภาษาแห่งชาติในกิจการราชการและเอกสารทางกฎหมายของรัฐให้ชัดเจนยิ่งขึ้น (Laws of Malaysia, 2006) นโยบายภาษาจึงมีเป้าหมายทั้งเพื่อสร้างภาษากลางของประเทศ ยกระดับสถานะของภาษามลายูภายหลังยุคอาณานิคม และสร้างพื้นที่การสื่อสารร่วมระหว่างประชาชนต่างกลุ่มชาติพันธุ์

อย่างไรก็ตาม นโยบายภาษาแห่งชาติของมาเลเซียมิได้เป็นเพียงประเด็นทางภาษาศาสตร์ หากเกี่ยวข้องกับการเมือง อำนาจ และความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์อย่างลึกซึ้ง สำหรับกลุ่มชาตินิยมมลายู การรับรองภาษามลายูเป็นภาษาแห่งชาติคือการยืนยันรากฐานทางประวัติศาสตร์และสถานะของชาวมลายูในรัฐหลังอาณานิคม ขณะเดียวกัน การขยายบทบาทของภาษามลายูในฐานะภาษาราชการและภาษาหลักในระบบการศึกษาเกิดขึ้นภายใต้บริบทของสังคมพหุภาษาที่ภาษาจีน ภาษาทมิฬ และภาษาอื่นยังคงมีบทบาทสำคัญ จึงทำให้นโยบายภาษาของรัฐต้องเผชิญกับความท้าทายในการสร้างสมดุลระหว่างการส่งเสริมภาษาแห่งชาติกับการธำรงความหลากหลายทางภาษา (Gill, 2005) ด้วยเหตุนี้ การใช้ภาษาเพื่อ

สร้างเอกภาพจึงต้องดำเนินควบคู่กับการลดความเหลื่อมล้ำ การเปิดโอกาสทางเศรษฐกิจและการศึกษา และการรับรองสิทธิทางภาษาและวัฒนธรรมอย่างเป็นธรรม มิฉะนั้น ภาษาแห่งชาติอาจกลายเป็นทั้งเครื่องมือสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันและพื้นที่ผลิตซ้ำความไม่เท่าเทียมในเวลาเดียวกัน

ความซับซ้อนดังกล่าวปรากฏอย่างชัดเจนผ่านการถกเถียงระหว่างคำว่า Bahasa Melayu กับ Bahasa Malaysia แม้ทั้งสองคำใช้เรียกภาษาเดียวกัน แต่มีนัยทางการเมืองและอัตลักษณ์แตกต่างกัน คำว่า Bahasa Melayu เชื่อมโยงกับรากฐานทางประวัติศาสตร์และอัตลักษณ์ของชนชาติมลายู ขณะที่คำว่า Bahasa Malaysia ถูกนำมาใช้เพื่อเน้นความเป็นภาษาร่วมของพลเมืองมาเลเซียทุกกลุ่ม การสลับใช้ชื่อทั้งสองในแต่ละช่วงเวลาจึงสะท้อนการต่อรองระหว่างชาตินิยมเชิงชาติพันธุ์กับความพยายามสร้างอัตลักษณ์ชาติแบบครอบคลุม (Inclusive National Identity) มากกว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของภาษาโดยตรง (David & Govindasamy, 2003; Omar, 1985)

ประเด็นนี้มีความสำคัญยิ่งขึ้นในบริบทร่วมสมัย เนื่องจากมาเลเซียกำลังเผชิญแรงกดดันหลายด้านพร้อมกัน ทั้งการแข่งขันทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ การขยายตัวของเศรษฐกิจดิจิทัล บทบาทของภาษาอังกฤษในระบบอุดมศึกษาและตลาดแรงงาน ตลอดจนการดำรงอยู่ของระบบการศึกษาหลายภาษา ในอีกด้านหนึ่ง รัฐบาลยังคงให้ความสำคัญกับการยกระดับและกำกับการใช้ภาษามลายูในกิจการราชการ ขณะเดียวกันก็ส่งเสริมให้ประชาชนมีความสามารถด้านภาษาอังกฤษเพื่อเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันระหว่างประเทศ ความเคลื่อนไหวดังกล่าวทำให้คำถามเรื่องสถานะ ชื่อเรียก และบทบาทของภาษาแห่งชาติกลับมาอยู่ในพื้นที่สาธารณะอีกครั้ง (Soo, 2024) ขณะเดียวกัน ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ การเมืองเชิงอัตลักษณ์ และการแบ่งขั้วในสื่อดิจิทัลยังแสดงให้เห็นว่า เอกภาพของชาติไม่สามารถเกิดจากนโยบายภาษาเพียงด้านเดียว แต่ต้องอาศัยนโยบายที่เชื่อมโยงภาษาเข้ากับความเสมอภาค ความยุติธรรม และการมีส่วนร่วมของประชาชนทุกกลุ่ม (Abd Hamid & Kamri, 2025)

ด้วยเหตุนี้ การกลับมาศึกษาพัฒนาการจาก Bahasa Melayu สู่ Bahasa Malaysia ในเวลานี้จึงมีความสำคัญ เพราะช่วยอธิบายว่ารัฐมาเลเซียกำลังจัดวางความสัมพันธ์ระหว่างรากฐานความเป็นมลายู ความเป็นพลเมืองแบบพหุวัฒนธรรม และความสามารถในการแข่งขันในโลกสมัยใหม่อย่างไร บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์พัฒนาการของภาษาแห่งชาติในมาเลเซีย โดยพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างนโยบายภาษา การสร้างชาติ และความตึงเครียดทางชาติพันธุ์ พร้อมทั้งเสนอว่า ภาษาแห่งชาติเป็นเพียงกลไกหนึ่งของการสร้างเอกภาพ ซึ่งจำเป็นต้องดำเนินควบคู่กับนโยบายด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง การศึกษา และวัฒนธรรม โดยมีความเสมอภาคและความยุติธรรมเป็นเงื่อนไขสำคัญ เพื่อทำให้ภาษาแห่งชาติเป็นพื้นที่ร่วมที่ประชาชนทุกกลุ่มสามารถเข้าถึง ใช้ประโยชน์ และรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาพัฒนาการของภาษาแห่งชาติในมาเลเซีย ตั้งแต่แนวคิดของ Bahasa Melayu ไปสู่ Bahasa Malaysia ในบริบททางประวัติศาสตร์ การเมือง และกฎหมาย

2. เพื่อวิเคราะห์บทบาทของภาษาแห่งชาติในกระบวนการสร้างชาติ (Nation-Building) และการสร้างอัตลักษณ์ของรัฐชาติในสังคมพหุวัฒนธรรมของมาเลเซีย

3. เพื่อวิเคราะห์ผลของนโยบายภาษาแห่งชาติต่อความสัมพันธ์และความตึงเครียดระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ในสังคมมาเลเซีย โดยเฉพาะชาวมลายู ชาวจีน และชาวอินเดีย

การทบทวนวรรณกรรม

การศึกษาพัฒนาการของภาษาแห่งชาติในมาเลเซียจำเป็นต้องพิจารณาภาษาในฐานะปรากฏการณ์ที่เชื่อมโยงกับประวัติศาสตร์ การก่อรูปของรัฐชาติ นโยบายสาธารณะ อัตลักษณ์ชาติพันธุ์ และความสัมพันธ์เชิงอำนาจในสังคมพหุวัฒนธรรม มิใช่พิจารณาเฉพาะบทบัญญัติทางกฎหมายหรือสถานการณ์ร่วมสมัยเท่านั้น เนื่องจากสถานะของภาษามลายู ตลอดจนโครงสร้างทางภาษาและชาติพันธุ์ของมาเลเซียในปัจจุบัน ล้วนเป็นผลจากพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ที่ดำเนินมาอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่บทบาทของภาษามลายูในโลกมลายูก่อนยุคอาณานิคม การจัดระเบียบประชากรและระบบการศึกษาในสมัยอังกฤษ การประนีประนอมทางการเมืองก่อนเอกราช จนถึงการสร้างชาติภายหลัง ค.ศ. 1957

ในเชิงประวัติศาสตร์ Collins (1998) อธิบายว่า ภาษามลายูมีสถานะเป็นภาษากลาง (Lingua Franca) ของโลกมลายูมาอย่างยาวนาน โดยถูกใช้ในการค้า การทูต ศาสนา และการติดต่อระหว่างผู้คนจากดินแดนต่าง ๆ ขณะที่ Andaya and Andaya (2017); Milner (2011, 2016) ชี้ให้เห็นว่า ภาษามลายูมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับการก่อรูปของรัฐและราชสำนักมลายู การขยายตัวของศาสนาอิสลาม และการสร้างความหมายของความเป็นมลายู ส่วน Omar (1985, 1992) อธิบายพัฒนาการของภาษามลายูในฐานะมรดกทางภาษาและวัฒนธรรมที่มีความสำคัญต่อสังคมในคาบสมุทรมลายู หลักฐานเหล่านี้แสดงให้เห็นว่าสถานะของภาษามลายูมิได้เริ่มต้นขึ้นพร้อมกับรัฐชาติสมัยใหม่ หากมีรากฐานทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมมาก่อนการก่อตั้งประเทศมาเลเซีย

อย่างไรก็ตาม สถานะและหน้าที่ของภาษามลายูเปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยสำคัญในสมัยอาณานิคมอังกฤษ การนำแรงงานจากจีนและอินเดียเข้ามาทำงานในกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ตลอดจนการจัดตั้งระบบโรงเรียนแยกตามภาษาและชาติพันธุ์ ทำให้สังคมมลายูกลายเป็นสังคมพหุชาติพันธุ์ที่ประชากรแต่ละกลุ่มมีพื้นที่ทางเศรษฐกิจ การศึกษา และภาษาแตกต่างกัน ภาษาอังกฤษได้รับสถานะเป็นภาษาของการบริหาร การศึกษาระดับสูง และความก้าวหน้าทางสังคม ขณะที่ภาษามลายูถูกจำกัดบทบาทส่วนใหญ่ไว้ในชุมชนมลายูและการศึกษาระดับต้น โครงสร้างดังกล่าวมิได้เพียงสร้างความหลากหลายทางภาษา แต่ยังสร้างลำดับชั้นระหว่างภาษาและเชื่อมโยงความสามารถทางภาษาเข้ากับโอกาสทางเศรษฐกิจและสถานะทางสังคม (Alias & Shuaib, 2015; Milner, 2016)

ภายหลังสงครามโลกครั้งที่สอง ภาษาได้กลายเป็นประเด็นสำคัญของการเจรจาเพื่อก่อตั้งรัฐเอกราช การกำหนดภาษามลายูเป็นภาษาแห่งชาติในรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธรัฐจึงเป็นทั้งการฟื้นฟูสถานะของภาษาที่ถูกลดบทบาทในสมัยอาณานิคมและการสร้างภาษากลางสำหรับรัฐใหม่ ขณะเดียวกัน

การรับรองสิทธิในการใช้ เรียน และสอนภาษาอื่นยังสะท้อนการประนีประนอมทางการเมืองระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ ต่อมา การก่อตั้งประเทศมาเลเซียใน ค.ศ. 1963 ซึ่งรวมมลายา ซาบาห์ ซาราวัก และสิงคโปร์เข้าด้วยกัน ตลอดจนการแยกตัวของสิงคโปร์ใน ค.ศ. 1965 ยิ่งทำให้การกำหนดภาษาแห่งชาติต้องดำเนินท่ามกลางความหลากหลายทางประวัติศาสตร์ ชาติพันธุ์ และภาษาของแต่ละพื้นที่

พระราชบัญญัติภาษาแห่งชาติ ค.ศ. 1963/67 ทำให้การใช้ภาษามลายูในกิจการราชการและสถาบันของรัฐมีความชัดเจนขึ้น ขณะที่เหตุการณ์ความขัดแย้งทางชาติพันธุ์เมื่อวันที่ 13 พฤษภาคม ค.ศ. 1969 ทำให้รัฐเพิ่มความสำคัญแก่การสร้างเอกภาพแห่งชาติผ่านระบบการศึกษา ภาษา และนโยบายปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจ ดังนั้น การขยายบทบาทของภาษามลายูภายหลังทศวรรษ 1970 จึงไม่ควรถูกอธิบายว่าเป็นผลจากกฎหมายภาษาเพียงอย่างเดียว แต่ต้องพิจารณาควบคู่กับความพยายามของรัฐในการแก้ไขความเหลื่อมล้ำ สร้างอัตลักษณ์แห่งชาติ และจัดระเบียบความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ในสังคมหลังอาณานิคม

ในด้านนโยบายภาษา Fishman (1972) เสนอว่า ภาษาแห่งชาติเป็นกลไกสำคัญของรัฐในการสร้างเอกภาพ ความชอบธรรม และความต่อเนื่องของรัฐชาติ โดยเฉพาะในประเทศที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ งานเกี่ยวกับมาเลเซียของ Gill (2005, 2014); Mohd Noor and Symaco (2017); Pillai et al. (2021) แสดงให้เห็นว่า นโยบายภาษาของมาเลเซียมิได้ดำเนินไปในทิศทางเดียวอย่างตายตัว แต่เป็นผลจากความพยายามสร้างสมดุลระหว่างการธำรงสถานะของภาษามลายู การคุ้มครองความหลากหลายทางภาษา และการตอบสนองต่อแรงกดดันจากโลกาภิวัตน์ โดยเฉพาะบทบาทของภาษาอังกฤษในระบบอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และตลาดแรงงานระหว่างประเทศ

งานวิจัยร่วมสมัยด้านนโยบายและการวางแผนภาษา (Language Policy and Planning) ยังเปลี่ยนจุดสนใจจากการศึกษากฎหมายและนโยบายที่กำหนดจากส่วนกลางไปสู่การพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างนโยบายระดับรัฐ การดำเนินงานของสถาบัน และการใช้ภาษาในชีวิตประจำวัน ตัวอย่างเช่น Ali and Hamid (2018) แสดงให้เห็นว่า นโยบายการใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อการสอนในระดับอุดมศึกษามิได้ถูกนำไปปฏิบัติตามข้อกำหนดของรัฐโดยตรงทั้งหมด แต่อาจถูกตีความและปรับใช้โดยมหาวิทยาลัยและผู้สอนแตกต่างกัน ข้อค้นพบดังกล่าวชี้ว่า นโยบายภาษาของมาเลเซียเกิดขึ้นจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้กำหนดนโยบาย สถาบันการศึกษา ผู้สอน ผู้เรียน และประชาชน ไม่ใช่จากรัฐเพียงฝ่ายเดียว

ในมิติของอุดมการณ์ทางภาษา (Language Ideology) Shamsul (1996, 2001); Tan (2005) ชี้ให้เห็นว่า ภาษามลายูมิได้มีความหมายเพียงในฐานะภาษาของรัฐ แต่ยังเชื่อมโยงกับอัตลักษณ์ของชนชาติมลายู ประวัติศาสตร์ของแผ่นดิน และศาสนาอิสลาม ขณะที่ภาษาอังกฤษมักถูกเชื่อมโยงกับความทันสมัย ความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ และโอกาสในตลาดแรงงาน ส่วนภาษาจีนและภาษาทมิฬสัมพันธ์กับการธำรงอัตลักษณ์ ความทรงจำ และสถาบันทางวัฒนธรรมของชุมชนแต่ละกลุ่ม ภาษาต่าง ๆ จึงไม่ได้มีเพียงหน้าที่ในการสื่อสาร แต่ถูกกำหนดคุณค่าและความชอบธรรมแตกต่างกันภายใต้โครงสร้างทางการเมืองและสังคม นอกจากนี้ Albury (2020, 2021) ขยายการวิเคราะห์ดังกล่าวผ่านการศึกษาความคิดเห็นและ

ประสบการณ์ของเยาวชนมาเลเซีย โดยพบว่า ทัศนะของประชาชนต่อนโยบายภาษาไม่จำเป็นต้องสอดคล้องกับการแบ่งแยกระหว่างภาษามลายู ภาษาอังกฤษ และภาษาชาติพันธุ์อย่างตายตัว เยาวชนอาจสนับสนุนภาษามลายูในฐานะภาษาแห่งชาติ ขณะเดียวกันก็เห็นความจำเป็นของภาษาอังกฤษและเรียกร้องพื้นที่สำหรับภาษาของชุมชนตนเอง ข้อค้นพบนี้ทำให้เห็นว่า อัตลักษณ์ทางภาษาและความเป็นชาติของประชาชนสามารถมีหลายระดับและเปลี่ยนแปลงได้ตามบริบท มิใช่เป็นความสัมพันธ์แบบเลือกอย่างใดอย่างหนึ่งระหว่างความเป็นชาติพันธุ์กับความเป็นมาเลเซีย

สำหรับแนวคิดการบริหารความหลากหลายทางภาษา (Multilingual Governance) การจัดการภาษาในมาเลเซียเกิดขึ้นผ่านสถาบันหลายระดับ ได้แก่ รัฐบาลกลาง รัฐบาลมลรัฐ ระบบราชการ โรงเรียน มหาวิทยาลัย สื่อ ภาคธุรกิจ และชุมชนชาติพันธุ์ แม้ภาษามลายูมีสถานะเป็นภาษาแห่งชาติ แต่ภาษาอังกฤษ ภาษาจีน ภาษาทมิฬ และภาษาพื้นเมืองในซาบาห์และซาราวักยังคงมีบทบาทแตกต่างกันในแต่ละพื้นที่และกิจกรรมทางสังคม การบริหารความหลากหลายทางภาษาจึงไม่ใช่เพียงการกำหนดว่าภาษาใดมีสถานะทางกฎหมาย หากรวมถึงการจัดสรรพื้นที่ ทรัพยากร และโอกาสให้ประชาชนสามารถเข้าถึงการศึกษา บริการของรัฐ และการมีส่วนร่วมทางสังคมได้อย่างเสมอภาค

แนวคิดความเป็นพลเมืองทางภาษา (Linguistic Citizenship) ช่วยขยายการวิเคราะห์จากสิทธิทางภาษาที่รัฐรับรองไปสู่ความสามารถของประชาชนในการใช้ภาษาเพื่อแสดงอัตลักษณ์ ต่อรองความเป็นสมาชิก และมีส่วนร่วมในพื้นที่สาธารณะ Albury (2021) ชี้ให้เห็นถึงความตึงเครียดในความเป็นพลเมืองทางภาษาของชาวมาเลเซียเชื้อสายจีนและอินเดีย ซึ่งแม้มีสถานะเป็นพลเมืองของประเทศ แต่ภาษาของคนกลุ่มนี้ยังอาจถูกอธิบายว่าเป็นภาษาของ “ผู้อพยพ” การพิจารณานโยบายภาษาผ่านแนวคิดนี้จึงทำให้คำถามสำคัญมิได้มีเพียงว่าประชาชนสามารถใช้ภาษาใดได้บ้าง แต่รวมถึงว่าภาษาและเสียงของประชาชนแต่ละกลุ่มได้รับการยอมรับว่าเป็นส่วนหนึ่งของความเป็นมาเลเซียอย่างเท่าเทียมเพียงใด

จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า งานคลาสสิกได้วางรากฐานสำคัญในการอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างภาษา ชาตินิยม และอำนาจ ขณะที่งานร่วมสมัยได้ขยายความสนใจไปสู่การนำนโยบายไปปฏิบัติ อุดมการณ์ของผู้ใช้ภาษา การบริหารสังคมพหุภาษา และสิทธิในการมีส่วนร่วมของพลเมือง อย่างไรก็ตาม งานส่วนหนึ่งยังแยกการศึกษาประวัติศาสตร์ นโยบายภาษา อัตลักษณ์ และประสบการณ์ของพลเมืองออกจากกัน ทำให้ยังมีพื้นที่สำหรับการวิเคราะห์ที่เชื่อมโยงมิติเหล่านี้เข้าด้วยกัน โดยเฉพาะการอธิบายว่าการสลับใช้ชื่อ Bahasa Melayu และ Bahasa Malaysia สะท้อนความเปลี่ยนแปลงและการต่อรองระหว่างรากฐานทางประวัติศาสตร์ของความเป็นมลายูกับความพยายามสร้างภาษาร่วมของพลเมืองมาเลเซียทุกกลุ่มอย่างไร

การศึกษานี้จึงใช้แนวทางสหวิทยาการ (Interdisciplinary Approach) โดยบูรณาการแนวคิดสำคัญ 3 ประการ ได้แก่ แนวคิดชุมชนจินตกรรม (Imagined Communities) ของ Anderson (2006) แนวคิดความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับชาตินิยมของ Fishman (1972) และแนวคิดอำนาจเชิงสัญลักษณ์ของภาษา (Symbolic Power of Language) ของ Bourdieu (1991) พร้อมนำแนวคิดร่วมสมัยเรื่อง

อุดมการณ์ทางภาษา การบริหารความหลากหลายทางภาษา และความเป็นพลเมืองทางภาษามาช่วยขยายการวิเคราะห์ โดย Anderson (2006) อธิบายว่า ภาษาทำให้ประชาชนซึ่งไม่เคยมีปฏิสัมพันธ์กันโดยตรงสามารถจินตนาการว่าตนเป็นสมาชิกของชุมชนทางการเมืองเดียวกัน ขณะที่ Fishman (1972) ช่วยอธิบายบทบาทของรัฐในการยกระดับและวางแผนภาษาเพื่อสร้างเอกภาพและความชอบธรรม ส่วน Bourdieu (1991) ทำให้เห็นว่า ภาษาที่รัฐรับรองย่อมได้รับสถานะเป็น “ภาษาที่ชอบธรรม” (Legitimate Language) และสามารถผลิตซ้ำอำนาจผ่านระบบการศึกษา ระบบราชการ และสถาบันของรัฐ อย่างไรก็ตาม แนวคิดความเป็นพลเมืองทางภาษาช่วยเพิ่มเติมว่า ประชาชนมิได้เป็นเพียงผู้รับนโยบาย หากสามารถตีความ ต่อรอง และกำหนดความหมายของภาษาและความเป็นสมาชิกของชาติผ่านการใช้ภาษาในชีวิตประจำวันได้ด้วย

บนพื้นฐานของแนวคิดดังกล่าว การศึกษานี้มองว่าการเปลี่ยนผ่านระหว่างชื่อเรียก Bahasa Melayu และ Bahasa Malaysia มิใช่การเปลี่ยนแปลงทางภาษาศาสตร์โดยตรง แต่เป็นผลจากพัฒนาการทางประวัติศาสตร์และการต่อรองทางการเมืองเกี่ยวกับความหมายของภาษาแห่งชาติ ด้านหนึ่ง ภาษาแห่งชาติถูกใช้เพื่อยืนยันรากฐานทางประวัติศาสตร์และสถานะของความเป็นมลายู แต่อีกด้านหนึ่ง รัฐจำเป็นต้องทำให้ภาษาดังกล่าวเป็นภาษาร่วมที่ประชาชนหลากหลายชาติพันธุ์สามารถใช้และรู้สึกเป็นเจ้าของ การศึกษาจึงมุ่งวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างประวัติศาสตร์ นโยบายภาษา อุดมการณ์ทางภาษา อำนาจเชิงสัญลักษณ์ และความเป็นพลเมือง เพื่ออธิบายว่าภาษาแห่งชาติส่งผลต่อการสร้างชาติ การก่อรูปอัตลักษณ์ และการจัดระเบียบความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ในมาเลเซียอย่างไร

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้การวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) และการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงประวัติศาสตร์เป็นแนวทางหลัก เพื่อศึกษาพัฒนาการของภาษาแห่งชาติในมาเลเซียตั้งแต่ช่วงก่อนเอกราชจนถึง ค.ศ. 2025 โดยมุ่งวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างบริบททางประวัติศาสตร์ ตัวบทกฎหมาย นโยบายภาษา การสร้างชาติ และความเปลี่ยนแปลงในสังคมพหุวัฒนธรรม โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงและการต่อรองความหมายระหว่างคำว่า Bahasa Melayu กับ Bahasa Malaysia

การเลือกใช้การวิจัยเชิงเอกสารมีเหตุผลสำคัญ 3 ประการ คือ 1) วัตถุประสงค์ของการศึกษามุ่งอธิบายพัฒนาการและความเปลี่ยนแปลงของนโยบายภาษาในระยะยาว จึงจำเป็นต้องอาศัยเอกสารที่เกิดขึ้นในแต่ละช่วงเวลา 2) สถานะและการใช้ภาษาแห่งชาติถูกกำหนดผ่านรัฐธรรมนูญ กฎหมาย นโยบายการศึกษา และประกาศของรัฐ ซึ่งเป็นหลักฐานชั้นต้นที่เหมาะสมสำหรับการวิเคราะห์เจตนารมณ์และบทบาทของรัฐ และ 3) การศึกษามุ่งวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวบททางกฎหมายกับบริบททางประวัติศาสตร์ มากกว่าการสำรวจความคิดเห็นหรือประสบการณ์ของประชาชนในช่วงเวลาใดช่วงเวลาหนึ่ง จึงมิได้ใช้การสัมภาษณ์หรือการเก็บข้อมูลภาคสนามเป็นวิธีหลัก

ข้อมูลปฐมภูมิ

ข้อมูลปฐมภูมิของการศึกษานี้ประกอบด้วยรัฐธรรมนูญ กฎหมาย และเอกสารนโยบายของรัฐมาเลเซียที่เกี่ยวข้องกับสถานะและการใช้ภาษาแห่งชาติ โดยมีรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธรัฐมาเลเซีย ค.ศ. 1957 เป็นเอกสารหลัก โดยเฉพาะมาตรา 152 ซึ่งกำหนดให้ภาษามลายูเป็นภาษาแห่งชาติ รวมถึงบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการใช้ภาษาอังกฤษในซาบาห์และซาราวัก (mylaw.my, n.d.-a) นอกจากนี้ผู้วิจัยยังวิเคราะห์พระราชบัญญัติภาษาแห่งชาติ ค.ศ. 1963/67 (National Language Acts 1963/67; Act 32) ซึ่งกำหนดการใช้ภาษาแห่งชาติในกิจการทางราชการ รัฐสภา ศาล และตัวบทกฎหมาย (Laws of Malaysia, 2006) พระราชบัญญัติสถาบันภาษาและวรรณกรรม ค.ศ. 1959 (Dewan Bahasa dan Pustaka Act 1959; Act 213) ซึ่งกำหนดอำนาจหน้าที่ของสถาบันภาษาและวรรณกรรมในการพัฒนา ส่งเสริม และสร้างมาตรฐานภาษามลายู (mylaw.my, n.d.-d) พระราชบัญญัติการศึกษา ค.ศ. 1996 (Education Act 1996a; Act 550) ซึ่งกำหนดสถานะของภาษาแห่งชาติและภาษาที่ใช้เป็นสื่อการสอนในระบบการศึกษา (mylaw.my, n.d.-b) และพระราชบัญญัติสถาบันอุดมศึกษาเอกชน ค.ศ. 1996 (Private Higher Educational Institutions Act 1996; Act 555) ซึ่งกำกับการใช้ภาษาในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน (mylaw.my, n.d.-c)

การศึกษายังใช้กฎหมายว่าด้วยการใช้ภาษาแห่งชาติของรัฐซาบาห์ ค.ศ. 1973 (National Language (Application) Enactment 1973) ซึ่งอนุมัติการขยายผลของกฎหมายระดับสหพันธรัฐและจำกัดการใช้ภาษาอังกฤษในกิจการทางราชการบางประเภทของรัฐซาบาห์ (State of Sabah, 1973) ตลอดจนรายงาน หลักสูตร ประกาศ และเอกสารนโยบายของรัฐบาลที่เกี่ยวข้องกับการใช้ภาษาในหน่วยงานของรัฐและระบบการศึกษา รวมถึงนโยบายการใช้ภาษาอังกฤษในการจัดการเรียนการสอนวิชาวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ (Pengajaran dan Pembelajaran Sains dan Matematik dalam Bahasa Inggeris: PPSMI) ซึ่งเริ่มดำเนินการใน ค.ศ. 2003 เอกสารเหล่านี้ช่วยให้เห็นพัฒนาการของการนำกฎหมายและนโยบายภาษาไปใช้ ตลอดจนบทบาทของภาษามลายูในกระบวนการสร้างชาติภายหลังการได้รับเอกราช

ข้อมูลทุติยภูมิ

ข้อมูลทุติยภูมิประกอบด้วย หนังสือ บทความวิชาการ วิทยานิพนธ์ และรายงานการวิจัยเกี่ยวกับประวัติศาสตร์มาเลเซีย นโยบายและการวางแผนภาษา การสร้างชาติ อัตลักษณ์ และความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ เอกสารเหล่านี้ใช้เพื่ออธิบายบริบททางประวัติศาสตร์ ประเมินการนำนโยบายภาษาไปปฏิบัติ และเปรียบเทียบข้อถกเถียงทางวิชาการ โดยอาศัยแนวคิดชุมชนจินตกรรมของ Anderson (2006) แนวคิดภาษาและชาตินิยมของ Fishman (1972) และแนวคิดอำนาจเชิงสัญลักษณ์ของภาษาของ Bourdieu (1991) รวมถึงงานที่ศึกษานโยบายภาษา อัตลักษณ์ และการเมืองชาติพันธุ์ในมาเลเซียโดยเฉพาะ เช่น Shamsul (1996, 2001); Tan (2005)

นอกจากนี้ การศึกษายังใช้ข่าว บทบรรณาธิการ บทสัมภาษณ์นักวิชาการ และรายงานเชิงนโยบายเป็นเอกสารสนับสนุน เพื่อสะท้อนข้อถกเถียงในพื้นที่สาธารณะเกี่ยวกับการใช้คำว่า Bahasa Melayu และ Bahasa Malaysia ตลอดจนความสัมพันธ์ระหว่างภาษา อัตลักษณ์มลายู ความเป็นชาติแบบพหุวัฒนธรรม และการบริหารความหลากหลายทางชาติพันธุ์ อย่างไรก็ตาม เอกสารกลุ่มนี้ใช้เพื่ออธิบายบริบทการเมืองร่วมสมัยเท่านั้น มิได้นำมาใช้แทนหลักฐานทางกฎหมายหรือเป็นฐานหลักในการสรุปพัฒนาการทางประวัติศาสตร์

เครื่องมือวิจัย

ผู้วิจัยใช้แบบบันทึกการวิเคราะห์เอกสาร (Document Analysis Form) เพื่อบันทึกประเภทเอกสาร ปีที่เผยแพร่ บริบททางประวัติศาสตร์ สาระสำคัญของกฎหมายหรือนโยบาย คำเรียกภาษา วัตถุประสงค์ของรัฐ และผลต่อกลุ่มต่าง ๆ พร้อมจัดทำตารางลำดับเวลาเพื่อเชื่อมโยงพัฒนาการทางกฎหมายกับเหตุการณ์สำคัญ เช่น การได้รับเอกราชใน ค.ศ. 1957 การก่อตั้งประเทศมาเลเซียใน ค.ศ. 1963 เหตุการณ์วันที่ 13 พฤษภาคม ค.ศ. 1969 และการดำเนินนโยบาย PPSMI ใน ค.ศ. 2003

การวิเคราะห์ข้อมูลดำเนินการ 4 ขั้นตอน ได้แก่ (1) ตรวจสอบที่มาและบริบทของเอกสาร (2) กำหนดรหัสเบื้องต้น เช่น สถานะทางกฎหมาย ภาษาในราชการ ภาษาในการศึกษา การสร้างชาติ อัตลักษณ์มลายู ความเป็นมาเลเซีย และภาษาอื่นในสังคม (3) จัดรหัสเป็น 3 หมวด ได้แก่ มิติทางประวัติศาสตร์ มิติทางกฎหมายและนโยบาย และมิติทางสังคมและชาติพันธุ์ และ (4) เปรียบเทียบข้อมูลระหว่างช่วงเวลาและเอกสารแต่ละประเภท

การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษานี้ใช้การวิเคราะห์เนื้อหาเชิงคุณภาพ (Qualitative Content Analysis) ร่วมกับการตีความเชิงประวัติศาสตร์ โดยบันทึกข้อมูลสำคัญจากเอกสารลงในแบบวิเคราะห์เอกสาร และจัดทำตารางลำดับเวลาเพื่อเชื่อมโยงกฎหมาย นโยบาย และเหตุการณ์สำคัญในแต่ละช่วงเวลา จากนั้นกำหนดรหัสตามวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดของการวิจัย เช่น สถานะทางกฎหมาย ภาษาในกิจการราชการและการศึกษา การสร้างชาติ อัตลักษณ์มลายู ความเป็นมาเลเซีย ภาษาอังกฤษ ภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ และอำนาจเชิงสัญลักษณ์ พร้อมเปิดให้เพิ่มรหัสตามประเด็นที่พบในเอกสาร

รหัสดังกล่าวถูกจัดเป็น 3 มิติ ได้แก่ มิติทางประวัติศาสตร์ มิติทางกฎหมายและนโยบาย และมิติทางสังคมและชาติพันธุ์ ก่อนเปรียบเทียบข้อมูลระหว่างช่วงเวลาและเอกสารแต่ละประเภท แล้วสังเคราะห์ภายใต้กรอบแนวคิดของ Anderson (2006); Bourdieu (1991); Fishman (1972) เพื่ออธิบายความความสัมพันธ์ระหว่างภาษา การสร้างชาติ และอำนาจรัฐ ทั้งนี้ คำว่า “การเปลี่ยนผ่าน” ในการศึกษานี้มิได้หมายถึงการยกเลิกชื่อ Bahasa Melayu และแทนที่ด้วย Bahasa Malaysia อย่างเด็ดขาด แต่หมายถึงพลวัตและการต่อรองเชิงนโยบายและเชิงสัญลักษณ์ระหว่างคำเรียกทั้งสองในแต่ละยุคสมัย

เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือของผลการวิจัย ผู้วิจัยใช้การตรวจสอบแบบสามเส้าเชิงแหล่งข้อมูล (Source Triangulation) โดยเปรียบเทียบตัวบทกฎหมาย เอกสารนโยบาย งานวิชาการ และข้อมูล

สาธารณะร่วมสมัย พร้อมตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างรหัส การตีความ และข้อความต้นฉบับ หากข้อมูลแตกต่างกันจะให้น้ำหนักแก่เอกสารชั้นต้นและเอกสารทางราชการเป็นหลัก รวมทั้งแยกข้อกำหนดทางกฎหมายออกจากผลในทางปฏิบัติ และนำเสนอทั้งมุมมองที่สนับสนุนและวิพากษ์นโยบายเพื่อลดอคติในการวิเคราะห์

จริยธรรมการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร ผู้วิจัยยึดมั่นในหลักจริยธรรมและความซื่อสัตย์ทางวิชาการอย่างเคร่งครัด โดยข้อมูลปฐมภูมิและข้อมูลทุติยภูมิทั้งหมด เป็นข้อมูลที่เปิดเผยต่อสาธารณะและเข้าถึงอย่างถูกต้องตามกฎหมาย ผู้วิจัยดำเนินการอ้างอิงแหล่งที่มาอย่างครบถ้วนตามระบบมาตรฐานเพื่อป้องกันการคัดลอกผลงาน พร้อมทั้งนำเสนอและวิเคราะห์ข้อมูลอย่างตรงไปตรงมาโดยปราศจากอคติ

ผลการวิจัย

พัฒนาการของภาษาแห่งชาติในบริบททางประวัติศาสตร์ การเมือง และกฎหมาย

1. รากฐานและพัฒนาการของ Bahasa Melayu ก่อนได้รับเอกราช

พัฒนาการของ Bahasa Melayu ในบริบทของมาเลเซียไม่สามารถทำความเข้าใจได้หากแยกออกจากประวัติศาสตร์การเมือง เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเฉพาะในโลกมลายู (Malay World) ซึ่งครอบคลุมพื้นที่กว้างตั้งแต่คาบสมุทรมลายู หมู่เกาะอินโดนีเซีย ไปจนถึงบางส่วนของฟิลิปปินส์และภาคใต้ของประเทศไทย ในอดีต Bahasa Melayu ทำหน้าที่เป็นภาษากลางทางการค้า (Lingua Franca) ที่ใช้ในการติดต่อสื่อสารระหว่างพ่อค้า นักเดินทาง และชนกลุ่มต่าง ๆ ในภูมิภาคนี้มาอย่างยาวนาน ทำให้ภาษาได้รับการยอมรับอย่างแพร่หลายในฐานะภาษาที่เชื่อมโยงเครือข่ายการค้าและวัฒนธรรมของโลกมลายู (Collins, 1998)

หลักฐานทางประวัติศาสตร์ชี้ให้เห็นว่า ภาษามลายูมีพัฒนาการมาตั้งแต่ยุคอาณาจักรศรีวิชัยในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 7–13 โดยปรากฏในจารึกสำคัญหลายแห่ง เช่น จารึกเคดูกันบูกิต (Kedukan Bukit Inscription) และจารึกตาลังตูโว (Talang Tuwo Inscription) ซึ่งใช้ภาษามลายูโบราณเขียนด้วยอักษรปัลลวะจากอินเดีย (Andaya & Andaya, 2017) ภาษามลายูในยุคนี้จึงสะท้อนให้เห็นถึงการผสมผสานทางวัฒนธรรมระหว่างอารยธรรมอินเดียกับสังคมท้องถิ่นของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ต่อมาในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 15 ภาษามลายูได้รับการพัฒนาอย่างสำคัญในสมัยสุลต่านมะละกา (Malacca Sultanate) ซึ่งถือเป็นศูนย์กลางทางการค้าและการเมืองที่สำคัญของภูมิภาค ในช่วงเวลานี้ภาษามลายูได้พัฒนากลายเป็นภาษาทางการของราชสำนัก การปกครอง และการค้า อีกทั้งยังได้รับอิทธิพลจากศาสนาอิสลามที่เข้ามาเผยแพร่ในภูมิภาค ส่งผลให้เกิดการใช้อักษรยาวี (Jawi Script) ซึ่งดัดแปลงมาจากอักษรอาหรับในการเขียนภาษามลายู (Milner, 2016) การแพร่หลายของภาษามลายูในยุคมะละกาจึงมีบทบาทสำคัญในการสร้างรากฐานของอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของโลกมลายู

ภายหลังการล่มสลายของรัฐสุลต่านมะละกาในปี ค.ศ. 1511 และการเข้ามาของอำนาจอาณานิคมยุโรป ได้แก่ โปรตุเกส ดัตช์ และอังกฤษ แต่ภาษามลายูยังคงทำหน้าที่เป็นภาษากลางของภูมิภาค แม้ว่าภาษาอังกฤษจะเริ่มมีบทบาทเพิ่มขึ้นในระบบการบริหารและการศึกษาในช่วงการปกครองของอังกฤษในคาบสมุทรมลายู อย่างไรก็ตาม ภาษามลายูยังคงถูกใช้ในระดับสังคมและวัฒนธรรมของประชาชน และยังคงเป็นสัญลักษณ์ของอัตลักษณ์ของชนชาติมลายู (Shamsul, 1996)

ในช่วงปลายยุคอาณานิคม แนวคิดเรื่องชาตินิยมมลายูเริ่มพัฒนาอย่างชัดเจนมากขึ้น โดยกลุ่มปัญญาชนมลายูมองว่าภาษามลายูเป็นองค์ประกอบสำคัญของอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์และเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างรัฐชาติในอนาคต เมื่อมาเลเซียได้รับเอกราชในปี ค.ศ. 1957 รัฐธรรมนูญแห่งสหพันธรัฐมาเลเซียจึงกำหนดให้ ภาษามลายูเป็นภาษาแห่งชาติ ภายใต้มาตรา 152 ซึ่งถือเป็นก้าวสำคัญของกระบวนการสร้างชาติผ่านภาษา (mylaw.my, n.d.-a)

อย่างไรก็ตาม การกำหนดภาษามลายูเป็นภาษาแห่งชาติในประเทศที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ เช่น ชาวจีนและชาวอินเดีย ได้ก่อให้เกิดการถกเถียงทางการเมืองและสังคมอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากบางกลุ่มมองว่าภาษามลายูสะท้อนอัตลักษณ์ของชนชาติมลายูมากกว่าการเป็นสัญลักษณ์ของความเป็นชาติของประชาชนทุกกลุ่ม ด้วยเหตุนี้ ในเวลาต่อมารัฐบาลมาเลเซียจึงเริ่มใช้คำว่า “Bahasa Malaysia” เพื่อเน้นย้ำความหมายของภาษาในฐานะภาษาของชาติทั้งหมด ไม่ใช่เฉพาะของชนชาติมลายูเท่านั้น (Omar, 1992) พัฒนาการดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า Bahasa Melayu ไม่ได้เป็นเพียงภาษาทางวัฒนธรรมของชนชาติมลายูเท่านั้น แต่ยังเป็นเครื่องมือทางการเมืองที่สำคัญในการสร้างรัฐชาติและการกำหนดอัตลักษณ์ร่วมของประเทศมาเลเซียในบริบทของสังคมพหุวัฒนธรรม

2. การกำหนดสถานะภาษาแห่งชาติภายหลังได้รับเอกราช

การเปลี่ยนผ่านจากคำว่า Bahasa Melayu ไปสู่ Bahasa Malaysia เป็นประเด็นสำคัญในนโยบายภาษาแห่งชาติของมาเลเซีย ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงพลวัตระหว่างการสร้างอัตลักษณ์ของชนชาติมลายู (Malay Identity) กับความพยายามของรัฐในการสร้างอัตลักษณ์ของชาติที่ครอบคลุมประชาชนทุกกลุ่มชาติพันธุ์ (National Identity) ในสังคมพหุวัฒนธรรม การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวไม่ได้เป็นเพียงเรื่องของคำศัพท์เท่านั้น แต่ยังสะท้อนการต่อรองทางการเมืองและสังคมเกี่ยวกับความหมายของ “ชาติ” และ “ความเป็นพลเมือง” ในมาเลเซียร่วมสมัย

ภายหลังการได้รับเอกราชในปี ค.ศ. 1957 รัฐธรรมนูญแห่งสหพันธรัฐมาเลเซียได้กำหนดให้ภาษามลายู (Bahasa Melayu) เป็นภาษาแห่งชาติ ภายใต้มาตรา 152 (Article 152) โดยมีเป้าหมายสำคัญเพื่อสร้างเอกภาพทางวัฒนธรรมและสัญลักษณ์ร่วมของประเทศใหม่ที่เพิ่งก่อตั้งขึ้น อย่างไรก็ตาม รัฐธรรมนูญยังเปิดพื้นที่ให้ประชาชนสามารถใช้ภาษาอื่น ๆ ในการศึกษาและการสื่อสารได้ ซึ่งสะท้อนความพยายามของรัฐในการรักษาสมดุลระหว่างการส่งเสริมภาษาแห่งชาติกับการคุ้มครองความหลากหลายทางภาษาในสังคม (mylaw.my, n.d.-a)

ในช่วงทศวรรษ 1960-1970 ภาษามลายูได้รับการส่งเสริมอย่างจริงจังผ่านนโยบายของรัฐ โดยเฉพาะหลังเหตุการณ์ความขัดแย้งทางชาติพันธุ์ในปี ค.ศ. 1969 ซึ่งนำไปสู่การกำหนดนโยบายสร้างชาติและการพัฒนาเศรษฐกิจใหม่ (New Economic Policy: NEP) ในช่วงเวลานี้ รัฐบาลมาเลเซียเริ่มใช้คำว่า “Bahasa Malaysia” มากขึ้น โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อเน้นว่าภาษาแห่งชาติเป็นภาษาของประชาชนมาเลเซียทุกคน ไม่ใช่เฉพาะของชนชาติมลายูเท่านั้น แนวคิดนี้สอดคล้องกับความพยายามของรัฐในการสร้างความเป็น “ชาติเดียวกัน” (National Integration) ภายใต้สังคมที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ (Omar, 1992)

อย่างไรก็ตาม การใช้คำว่า Bahasa Malaysia ไม่ได้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา ในบางช่วงรัฐบาลกลับมาใช้คำว่า Bahasa Melayu อีกครั้ง โดยเฉพาะในช่วงที่มีการเน้นย้ำบทบาทของชนชาติมลายูและสถานะของชนพื้นเมือง (Bumiputera) ในโครงสร้างทางการเมืองของประเทศ ตัวอย่างเช่น ในปี ค.ศ. 1986 รัฐบาลได้ประกาศให้ใช้คำว่า Bahasa Melayu ในเอกสารราชการและระบบการศึกษาอีกครั้ง ซึ่งสะท้อนความสำคัญของภาษาในฐานะสัญลักษณ์ของอัตลักษณ์ชนชาติมลายู (Gill, 2014)

การรับรองผ่านรัฐธรรมนูญและกฎหมายดังกล่าวทำให้ภาษามลายูมีสถานะเป็นภาษาแห่งชาติและเป็นเครื่องมือสำคัญในการบริหารราชการและการสร้างเอกภาพภายหลังเอกราช อย่างไรก็ตาม แม้สถานะทางกฎหมายของภาษาจะมีความต่อเนื่อง แต่ชื่อที่ใช้เรียกภาษาแห่งชาติกลับมีการเปลี่ยนแปลงระหว่าง Bahasa Melayu และ Bahasa Malaysia ตามบริบทและจุดเน้นทางการเมืองในแต่ละช่วงเวลา

3. พลวัตการเปลี่ยนชื่อระหว่าง Bahasa Melayu และ Bahasa Malaysia

แม้รัฐธรรมนูญแห่งสหพันธรัฐมาตรา 152 จะใช้คำว่า Bahasa Melayu ในการกำหนดสถานะของภาษาแห่งชาติ แต่ชื่อเรียกภาษาดังกล่าวในระดับนโยบายกลับมีการเปลี่ยนแปลงตามบริบททางการเมือง ภายหลังการก่อตั้งสหพันธรัฐมาเลเซียในปี ค.ศ. 1963 รัฐบาลได้ส่งเสริมการใช้คำว่า Bahasa Malaysia เพื่อเน้นว่าภาษาแห่งชาติเป็นภาษาร่วมของประชาชนมาเลเซียทุกกลุ่มชาติพันธุ์ ต่อมาในปี ค.ศ. 1986 รัฐบาลภายใต้การนำของ Mahathir Mohamad ได้เปลี่ยนกลับมาใช้คำว่า Bahasa Melayu เพื่อให้สอดคล้องกับชื่อที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญ ตลอดจนรากฐานทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของภาษาในโลกมลายู

ในช่วงทศวรรษ 2000 เป็นต้นมา คำว่า Bahasa Malaysia ได้กลับมาใช้ในระดับนโยบายอีกครั้ง โดยเฉพาะในสมัยรัฐบาล Abdullah Ahmad Badawi ซึ่งในปี ค.ศ. 2007 ได้ประกาศให้หน่วยงานของรัฐกลับมาใช้คำดังกล่าว เพื่อเน้นว่าภาษาแห่งชาติเป็นภาษาของประชาชนมาเลเซียทุกกลุ่ม มากกว่าจะเป็นภาษาที่ผูกติดกับกลุ่มชาติพันธุ์มลายูเพียงกลุ่มเดียว แนวทางดังกล่าวยังปรากฏต่อเนื่องในวาทกรรมทางการเมืองสมัยรัฐบาล Najib Razak ซึ่งให้ความสำคัญกับการสร้างเอกภาพของประชาชนภายใต้แนวคิด 1Malaysia การใช้คำว่า Bahasa Malaysia จึงถูกมองว่าเป็นเครื่องมือเชิงสัญลักษณ์ในการลดความรู้สึกแบ่งแยกระหว่างชาวมลายูกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่น เช่น ชาวจีนและชาวอินเดีย และสอดคล้องกับแนวคิด

“ชาติของชาวมาเลเซีย” (Bangsa Malaysia) ที่มุ่งสร้างความเป็นหนึ่งเดียวของประชาชนในสังคมพหุชาติพันธุ์ (Ishak, 2006; Ridge, 2004)

อย่างไรก็ตาม นักภาษาศาสตร์และนักวิชาการบางส่วนยังคงสนับสนุนการใช้คำว่า Bahasa Melayu โดยให้เหตุผลว่าชื่อนี้สะท้อนรากฐานทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของภาษาอย่างชัดเจน เป็นชื่อที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญและใช้ในบริบทของโลกมลายู (Malay World) มาอย่างยาวนาน ขณะที่คำว่า Bahasa Malaysia ถูกมองว่าเป็นการใช้ภาษาเพื่อวัตถุประสงค์ทางการเมืองในการสร้างภาพลักษณ์ของความเป็นชาติแบบครอบคลุมมากกว่า (Collins, 1998) ข้อถกเถียงดังกล่าวจึงแสดงให้เห็นว่าชื่อเรียกภาษาไม่ได้มีเพียงความหมายทางภาษาศาสตร์เท่านั้น แต่ยังสัมพันธ์กับการนิยามความเป็นเจ้าของภาษาและขอบเขตของการเป็นสมาชิกแห่งชาติด้วย

ดังนั้น การเปลี่ยนผ่านระหว่าง Bahasa Melayu และ Bahasa Malaysia จึงสะท้อนให้เห็นถึงความตึงเครียดเชิงสัญลักษณ์ระหว่างสองแนวคิดสำคัญ ได้แก่ แนวคิดที่เน้นรากฐานทางประวัติศาสตร์และชาติพันธุ์ของภาษา (Ethnic Nationalism) กับแนวคิดที่เน้นความเป็นชาติแบบพลเมืองและการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม (Civic Nationalism) การถกเถียงเกี่ยวกับชื่อของภาษาแห่งชาติจึงไม่ได้เป็นเพียงเรื่องของภาษาเท่านั้น แต่ยังเป็นส่วนหนึ่งของการต่อรองทางการเมืองว่าอัตลักษณ์ของรัฐมาเลเซียควรตั้งอยู่บนรากฐานของความเป็นมลายูหรือความเป็นพลเมืองร่วมในโลกสมัยใหม่

บทบาทของภาษาแห่งชาติในการสร้างชาติและอัตลักษณ์แห่งชาติ

การกำหนดให้ภาษามลายูเป็นภาษาแห่งชาติของมาเลเซียมิได้มีเป้าหมายเพียงเพื่อจัดระเบียบการใช้ภาษาในกิจการของรัฐเท่านั้น แต่ยังเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการสร้างชาติภายหลังเอกราช ในบริบทที่มาเลเซียประกอบด้วยประชาชนหลายกลุ่มชาติพันธุ์ ภาษาแห่งชาติจึงถูกคาดหวังให้ทำหน้าที่เป็นภาษากลางที่เชื่อมโยงประชาชนเข้ากับรัฐ สร้างพื้นที่การสื่อสารร่วม และส่งเสริมความรู้สึกเป็นสมาชิกของชาติเดียวกัน อย่างไรก็ตาม บทบาทดังกล่าวมีความซับซ้อน เนื่องจากภาษามลายูมิได้เป็นเพียงภาษาราชการ แต่ยังมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และอัตลักษณ์ของชนชาติมลายูด้วย

1. ภาษาแห่งชาติในฐานะเครื่องมือสร้างชาติ

ภาษาแห่งชาติในมาเลเซียไม่ได้เป็นเพียงเครื่องมือในการสื่อสารหรือกลไกทางวัฒนธรรมเท่านั้น หากยังเป็นองค์ประกอบสำคัญของโครงสร้างทางการเมืองและกระบวนการสร้างรัฐชาติ ในสังคมที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ซึ่งประกอบด้วยชาวมลายู ชาวจีน ชาวอินเดีย และกลุ่มชนพื้นเมืองอื่น ๆ ภาษามลายูถูกกำหนดให้ทำหน้าที่เป็นภาษากลางที่เชื่อมโยงประชาชนจากภูมิหลังทางภาษาและวัฒนธรรมที่แตกต่างกันเข้ากับรัฐ ตลอดจนสร้างพื้นที่การสื่อสารและความรู้สึกเป็นสมาชิกของชาติร่วมกัน (Shamsul, 1996)

สถานะดังกล่าวได้รับการรับรองอย่างเป็นทางการผ่านมาตรา 152 ของรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธรัฐ ซึ่งกำหนดให้ภาษามลายูเป็นภาษาแห่งชาติของประเทศ (mylaw.my, n.d.-a) การกำหนดสถานะทางกฎหมายทำให้ภาษามลายูกลายเป็นเครื่องมือสำคัญของรัฐในการบริหารราชการ การจัดการศึกษา และการสร้างมาตรฐานทางภาษาร่วมกัน นโยบายส่งเสริมภาษามลายูจึงเป็นส่วนหนึ่งของความพยายามสร้างเอกภาพของประเทศภายหลังเอกราช และลดการพึ่งพาภาษาอังกฤษที่สืบทอดมาจากยุคอาณานิคม

ระบบการศึกษานับเป็นกลไกสำคัญในการขยายการใช้ภาษาแห่งชาติ รัฐบาลส่งเสริมให้ภาษามลายูเป็นภาษาหลักในการเรียนการสอน เพื่อให้ประชาชนจากกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ สามารถเรียนรู้และใช้ภาษาร่วมกัน อย่างไรก็ตาม นโยบายดังกล่าวก่อให้เกิดการถกเถียง โดยเฉพาะในชุมชนชาวจีนและชาวอินเดีย ซึ่งมีภาษาและระบบการศึกษาของตนเองมาอย่างยาวนาน ตัวอย่างสำคัญ คือ ขบวนการการศึกษาภาษาจีน (Chinese Education Movement) ซึ่งเรียกร้องให้คงไว้ซึ่งโรงเรียนภาษาจีนและการใช้ภาษาจีนในระบบการศึกษา ควบคู่ไปกับการส่งเสริมภาษามลายูของรัฐ (Tan, 2005) กรณีดังกล่าวสะท้อนความท้าทายของการใช้ภาษาแห่งชาติสร้างเอกภาพภายใต้สังคมที่มีความหลากหลายทางภาษาและวัฒนธรรม

นอกจากระบบการศึกษาและการบริหารราชการแล้ว ภาษาแห่งชาติยังมีบทบาทในการสร้างความชอบธรรมทางการเมืองของรัฐ โดยภาษามลายูถูกใช้เป็นสัญลักษณ์แสดงความเป็นเอกราช อธิปไตย และความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของประเทศ อย่างไรก็ตาม การเน้นภาษาแห่งชาติเพียงภาษาเดียวอาจทำให้ประชาชนบางกลุ่มรู้สึกว่าอัตลักษณ์ทางภาษาและวัฒนธรรมของตนไม่ได้รับการยอมรับอย่างเท่าเทียมกัน ภาษาแห่งชาติจึงทำหน้าที่ทั้งเป็นเครื่องมือสร้างเอกภาพและเป็นพื้นที่ของการต่อรองทางอำนาจในเวลาเดียวกัน (Gill, 2014)

งานศึกษาระยะหลังเสนอว่า ทิศทางของนโยบายภาษาในมาเลเซียกำลังเคลื่อนไปสู่แนวคิดการจัดการแบบพหุภาษา (Multilingual Governance) มากขึ้น โดยมิได้ปฏิเสธสถานะของภาษามลายูในฐานะภาษาแห่งชาติ แต่ให้ความสำคัญกับการสร้างสมดุลระหว่างการใช้ภาษาร่วมของประเทศกับการยอมรับความหลากหลายทางภาษาของประชาชนกลุ่มต่าง ๆ (Pillai & Zainuddin, 2025) ความท้าทายของรัฐจึงอยู่ที่การรักษาบทบาทของภาษาแห่งชาติในการสร้างเอกภาพ โดยไม่ทำให้ความหลากหลายทางภาษาและวัฒนธรรมถูกลดทอนหรือผลักออกจากพื้นที่สาธารณะ

2. ภาษาแห่งชาติกับการประกอบสร้างอัตลักษณ์แห่งชาติ

ภาษามลายูมิได้มีความสำคัญเฉพาะในฐานะกลไกของรัฐเท่านั้น แต่ยังมีความเชื่อมโยงอย่างลึกซึ้งกับแนวคิดชาตินิยมมลายู (Malay Nationalism) ซึ่งให้ความสำคัญกับภาษา ศาสนาอิสลาม และสถาบันสุลต่านในฐานะองค์ประกอบสำคัญของอัตลักษณ์ชนชาติมลายู แนวคิดดังกล่าวมีบทบาทต่อการก่อรูปของรัฐมาเลเซียและสะท้อนอยู่ในโครงสร้างทางการเมืองและรัฐธรรมนูญของประเทศ สำหรับชาวมลายู ภาษามลายูจึงไม่เพียงเป็นภาษาแห่งชาติหรือเครื่องมือของรัฐ แต่ยังเป็นสัญลักษณ์ของประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และสถานะทางการเมืองของชนพื้นเมืองหรือภูมิบุตร (Bumiputera)

ความสัมพันธ์ระหว่างภาษาแห่งชาติกับอัตลักษณ์มลายูทำให้ภาษาเป็นพื้นที่สำคัญของการต่อรองระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ ในบางช่วงเวลา ภาษามลายูถูกนำมาใช้ในวาทกรรมทางการเมืองเพื่อยืนยันบทบาทและสถานะของชาวมลายูภายในโครงสร้างรัฐชาติ ขณะที่ชาวจีน ชาวอินเดีย และกลุ่มชาติพันธุ์อื่นเรียกร้องให้รัฐยอมรับความหลากหลายทางภาษาและวัฒนธรรมมากขึ้น ความขัดแย้งเกี่ยวกับภาษาจึงไม่ได้เกิดขึ้นเฉพาะในระดับนโยบาย แต่ยังปรากฏในระดับสังคม การศึกษา และวาทกรรมเกี่ยวกับผู้ที่มีสิทธิได้รับการยอมรับว่าเป็นสมาชิกของชาติอย่างสมบูรณ์

นโยบายภาษาในมาเลเซียจึงสะท้อนความตึงเครียดระหว่างชาตินิยมสองแนวทาง ได้แก่ ชาตินิยมเชิงชาติพันธุ์ (Ethnic Nationalism) ซึ่งเชื่อมโยงภาษาแห่งชาติเข้ากับประวัติศาสตร์และอัตลักษณ์ของชนชาติมลายูกับชาตินิยมแบบพลเมือง (Civic Nationalism) ซึ่งพยายามสร้างอัตลักษณ์แห่งชาติที่ครอบคลุมประชาชนทุกกลุ่มโดยไม่ขึ้นอยู่กับเชื้อชาติหรือภูมิหลังทางวัฒนธรรม (Milner, 2016) ความตึงเครียดดังกล่าวทำให้ภาษามลายูมีสถานะสองด้านพร้อมกัน กล่าวคือ เป็นทั้งสัญลักษณ์ของอัตลักษณ์มลายูและภาษาร่วมของพลเมืองมาเลเซียทั้งหมด

การประกอบสร้างอัตลักษณ์แห่งชาติผ่านภาษาจึงมิได้เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นอย่างเป็นเอกภาพ หากเป็นการต่อรองอย่างต่อเนื่องระหว่างการเน้นรากฐานของความเป็นมลายูกับความพยายามสร้างความเป็นมาเลเซียที่ครอบคลุมประชาชนทุกกลุ่ม ในด้านหนึ่ง รัฐจำเป็นต้องรักษาสถานะของภาษามลายูในฐานะสัญลักษณ์ทางประวัติศาสตร์และการเมืองของประเทศ แต่อีกด้านหนึ่ง รัฐต้องทำให้ประชาชนที่มิใช่ชาวมลายูสามารถมองเห็นภาษาแห่งชาติว่าเป็นสมบัติร่วมของตน มิใช่เป็นภาษาที่แสดงความเป็นเจ้าของรัฐของกลุ่มชาติพันธุ์ใดกลุ่มหนึ่งเท่านั้น

ดังนั้น ภาษาแห่งชาติในมาเลเซียจึงเป็นมากกว่าประเด็นทางภาษาศาสตร์ ภาษามลายูทำหน้าที่พร้อมกันในสามสถานะ ได้แก่ 1) สัญลักษณ์ของอัตลักษณ์ชนชาติมลายู 2) เครื่องมือของรัฐในการสร้างชาติ และ 3) พื้นที่ของการต่อรองอัตลักษณ์ในสังคมพหุวัฒนธรรม ความท้าทายสำคัญของมาเลเซียจึงอยู่ที่การทำให้ภาษามลายูสามารถรักษาความหมายทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของตนไว้ ขณะเดียวกันก็สามารถทำหน้าที่เป็นภาษาร่วมที่ประชาชนทุกกลุ่มรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของและได้รับการยอมรับอย่างเท่าเทียมกัน

นโยบายภาษาแห่งชาติในฐานะพื้นที่ต่อรองความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์

แม้รัฐธรรมนูญแห่งสหพันธรัฐจะกำหนดให้ Bahasa Melayu เป็นภาษาแห่งชาติ แต่สังคมมาเลเซียยังคงใช้ภาษาจีน ภาษาทมิฬ และภาษาอังกฤษอย่างกว้างขวาง ภาษามลายูจึงมิได้เป็นเพียงเครื่องมือสร้างเอกภาพของชาติ หากยังเป็นพื้นที่ต่อรองระหว่างการยืนยันอัตลักษณ์มลายูกับการรักษาสิทธิทางภาษาและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์อื่น (Gill, 2014)

ความตึงเครียดดังกล่าวปรากฏชัดในระบบการศึกษา รัฐส่งเสริมโรงเรียนแห่งชาติที่ใช้ภาษามลายูเป็นภาษาหลัก ขณะที่ชุมชนชาวจีนและชาวอินเดียยังคงสนับสนุนโรงเรียนภาษาจีนและโรงเรียนภาษา

ทมิฬเพื่อธำรงภาษาและอัตลักษณ์ของตน โดยเฉพาะโรงเรียนภาษาจีนซึ่งยังได้รับความนิยมจากคุณภาพการศึกษาและโอกาสทางเศรษฐกิจที่เชื่อมโยงกับภาษาจีน (Tan, 2005) ระบบการศึกษาหลายภาษาจึงสะท้อนทั้งการยอมรับความหลากหลายและข้อจำกัดในการสร้างพื้นที่ร่วมระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ขณะเดียวกัน บทบาทของภาษาอังกฤษก่อให้เกิดข้อถกเถียงระหว่างการรักษาสถานะของภาษาแห่งชาติกับการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ตัวอย่างสำคัญ คือ การนำภาษาอังกฤษมาใช้สอนวิชาวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ภายใต้นโยบาย PPSMI ตั้งแต่ ค.ศ. 2003 ซึ่งถูกวิจารณ์ว่าอาจลดทอนบทบาทของภาษามลายู แม้อีกด้านหนึ่งจะมุ่งเพิ่มการเข้าถึงความรู้ เทคโนโลยี และตลาดแรงงานระหว่างประเทศ (Yang & Ishak, 2012) ความท้าทายจึงอยู่ที่การพัฒนาความสามารถด้านพหุภาษาโดยไม่กระทบต่อบทบาทของภาษาแห่งชาติและเอกภาพทางสังคม (Suhaimi et al., 2025)

ข้อถกเถียงเรื่องชื่อ Bahasa Melayu และ Bahasa Malaysia ยิ่งสะท้อนความแตกต่างในการนิยามชาติ คำว่า Bahasa Melayu เน้นรากฐานทางประวัติศาสตร์และอัตลักษณ์ของชนชาติมลายู ส่น Bahasa Malaysia สื่อถึงภาษาแห่งชาติที่ประชาชนทุกกลุ่มสามารถมีความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน (Collins, 1998) การเลือกใช้ชื่อภาษาจึงมิใช่เพียงประเด็นทางภาษา แต่สัมพันธ์กับคำถามว่าอัตลักษณ์ของมาเลเซียควรวางอยู่บนความเป็นมลายูหรือความเป็นพลเมืองที่ครอบคลุมทุกกลุ่มชาติพันธุ์

ดังนั้น นโยบายภาษาแห่งชาติมีผลสองด้านต่อความสัมพันธ์ระหว่างชาวมลายู ชาวจีน และชาวอินเดีย กล่าวคือ ภาษามลายูช่วยสร้างภาษากลางและความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ขณะเดียวกันการบังคับใช้ที่ไม่คำนึงถึงความหลากหลายอาจก่อให้เกิดความรู้สึกว่าภาษาเป็นเครื่องมือยืนยันอำนาจของกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่ง ความท้าทายสำคัญจึงอยู่ที่การทำให้ภาษามลายูดำรงสถานะเป็นภาษาแห่งชาติ โดยประชาชนทุกกลุ่มยังสามารถรักษาภาษาและอัตลักษณ์ของตนได้อย่างเหมาะสม

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษาสะท้อนว่า พัฒนาการของภาษาแห่งชาติในมาเลเซียมิได้เป็นเพียงการเปลี่ยนชื่อจาก Bahasa Melayu เป็น Bahasa Malaysia หากเป็นกระบวนการต่อรองความหมายของชาติในแต่ละช่วงเวลา ภาษาแห่งชาติจึงทำหน้าที่พร้อมกันทั้งในฐานะเครื่องมือสื่อสาร กลไกสร้างรัฐชาติ และสัญลักษณ์แสดงความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์

ในมิติประวัติศาสตร์ การกำหนดภาษามลายูเป็นภาษาแห่งชาติต้องพิจารณาร่วมกับข้อตกลงทางการเมืองก่อนการประกาศเอกราช หรือที่มักเรียกว่า “ข้อตกลงทางสังคม” (Social Contract) ระหว่างผู้นำชาวมลายู ชาวจีน และชาวอินเดีย ข้อตกลงดังกล่าวเปิดทางให้ประชากรที่มิใช่ชาวมลายูได้รับสิทธิความเป็นพลเมืองและมีส่วนร่วมทางการเมือง ขณะเดียวกันก็รับรองฐานะของสุลต่าน ศาสนาอิสลาม สถานะพิเศษของชาวมลายู และภาษามลายูในฐานะองค์ประกอบหลักของรัฐชาติ อย่างไรก็ตาม ข้อตกลงนี้ควรเข้าใจในฐานะ “การประนีประนอมทางรัฐธรรมนูญ” มากกว่าการแบ่งบทบาททางการเมืองตามความ

ถนัดของแต่ละชาติพันธุ์ เนื่องจากการอธิบายในลักษณะหลังอาจลดทอนความซับซ้อนของกระบวนการต่อรองก่อนเอกราช

เมื่อพิจารณาผ่านแนวคิด Imagined Communities การกำหนดภาษามลายูเป็นภาษาแห่งชาติเป็นความพยายามสร้างพื้นที่สัญลักษณ์ที่ทำให้ประชาชนต่างชาติพันธุ์สามารถจินตนาการถึงการเป็นสมาชิกของชุมชนการเมืองเดียวกัน (Anderson, 2006) อย่างไรก็ตาม ข้อค้นพบของการศึกษานี้ช่วยขยายแนวคิดดังกล่าวว่า ภาษาร่วมไม่ได้สร้างชุมชนจินตกรรมอย่างเป็นอัตโนมัติ แต่ต้องอาศัยการยอมรับและความรู้สึกเป็นเจ้าของภาษาจากประชาชนทุกกลุ่ม หากภาษาแห่งชาติถูกเชื่อมโยงกับชาติพันธุ์หนึ่งมากเกินไป ภาษานั้นอาจสร้างทั้งเอกภาพและเส้นแบ่งทางอัตลักษณ์ในเวลาเดียวกัน ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับ Fishman (1972) ที่เสนอว่า ภาษามีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับชาตินิยมและการสร้างอัตลักษณ์ของชาติ แต่กรณีมาเลเซียแสดงให้เห็นเพิ่มเติมว่า นโยบายภาษามิได้มีเป้าหมายเพียงสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน หากยังใช้ยืนยันตำแหน่งแห่งที่ของชนชาติมลายูในโครงสร้างรัฐหลังอาณานิคมด้วย การดำเนินนโยบายดังกล่าวได้รับแรงสนับสนุนจากมรดกการแบ่งแยกทางชาติพันธุ์ในสมัยอาณานิคม ความจำเป็นในการสร้างเอกภาพหลังเอกราช และความต้องการลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมและเศรษฐกิจระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์

ในมิติของนโยบายภาษา (Language Policy) ผลการศึกษาชี้ว่า การเปลี่ยนระหว่างชื่อ Bahasa Melayu และ Bahasa Malaysia เป็นการปรับความหมายเชิงนโยบายตามบริบททางการเมือง คำว่า Bahasa Melayu เน้นรากฐานทางประวัติศาสตร์และความเป็นเจ้าของทางวัฒนธรรมของชาวมลายู ส่วน Bahasa Malaysia พยายามทำให้ภาษาแห่งชาติเป็นสัญลักษณ์ร่วมของพลเมืองทุกกลุ่ม การเปลี่ยนชื่อดังกล่าวจึงมิใช่การเปลี่ยนแปลงทางภาษาศาสตร์ แต่เป็นการเคลื่อนตัวระหว่างชาตินิยมเชิงชาติพันธุ์กับชาตินิยมแบบพลเมือง ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับ Gill (2014) ในประเด็นความตึงเครียดระหว่างการธำรงสถานะของภาษามลายูกับการบริหารความหลากหลายทางภาษาในมาเลเซีย

เมื่อวิเคราะห์ผ่านแนวคิดอำนาจเชิงสัญลักษณ์ของ Bourdieu (1991) การรับรองภาษามลายูโดยรัฐทำให้ภาษาดังกล่าวมีทุนทางสถาบันและกลายเป็นเงื่อนไขสำคัญของการเข้าถึงการศึกษา การจ้างงานภาครัฐ และทรัพยากรของรัฐ ผลกระทบของนโยบายภาษาจึงปรากฏทั้งด้านบวกและด้านที่ก่อให้เกิดความตึงเครียด ด้านหนึ่ง ภาษามลายูช่วยสร้างภาษากลางและเพิ่มโอกาสการมีส่วนร่วมในสถาบันของรัฐ แต่อีกด้านหนึ่ง การให้คุณค่าแก่ภาษาหนึ่งเหนือภาษาอื่นอาจทำให้ผู้ใช้ภาษาจีน ภาษาทมิฬ และภาษาอื่นรู้สึกว่าภาษาและอัตลักษณ์ของตนมีสถานะรอง โดยเฉพาะเมื่อเชื่อมโยงกับระบบการศึกษาและโอกาสทางเศรษฐกิจ

ภายใต้โลกาภิวัตน์ ภาษาอังกฤษยิ่งทำให้ลำดับชั้นทางภาษาซับซ้อนขึ้น กล่าวคือ ภาษามลายูมีทุนทางการเมืองและสถาบัน ขณะที่ภาษาอังกฤษมีทุนทางเศรษฐกิจ วิชาการ และสากล ส่วนภาษาจีนและภาษาทมิฬมีทุนทางวัฒนธรรมและเครือข่ายชุมชน สถานการณ์นี้แสดงให้เห็นว่า นโยบายภาษาในรัฐ

พหุวัฒนธรรมไม่อาจใช้แนวทางภาษาเดียวได้อย่างสมบูรณ์ แต่ต้องบริหารระบบนิเวศทางภาษาที่เปิดให้แต่ละภาษาทำหน้าที่แตกต่างกันโดยไม่ลดทอนสถานะของภาษาแห่งชาติ (Pillai & Zainuddin, 2025)

ในเชิงบทเรียน กรณีมาเลเซียชี้ว่า ความสำเร็จของภาษาแห่งชาติไม่ได้วัดจากการรับรองทางกฎหมายหรือการบังคับใช้เพียงอย่างเดียว แต่ขึ้นอยู่กับการทำให้ประชาชนต่างชาติพันธุ์มองว่าภาษานั้นเป็นทรัพยากรร่วม มิใช่สมบัติของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง บทเรียนนี้สามารถนำไปใช้พิจารณาประเทศพหุวัฒนธรรมอื่น รวมถึงประเทศไทย โดยเฉพาะการกำหนดนโยบายที่ต้องสร้างเอกภาพควบคู่กับการรับรองสิทธิทางภาษาและอัตลักษณ์ของชนกลุ่มน้อย อย่างไรก็ตาม การเปรียบเทียบอย่างเป็นระบบกับประเทศไทย อินโดนีเซีย หรือสิงคโปร์ยังจำเป็นต้องอาศัยข้อมูลเฉพาะของแต่ละประเทศเพิ่มเติม

ในเชิงนโยบาย รัฐมาเลเซียได้ยกระดับสถานะของภาษามลายูผ่านรัฐธรรมนูญ กฎหมาย ระบบราชการ และระบบการศึกษา ทำให้ภาษาแห่งชาติมีบทบาทสำคัญในการสร้างเอกภาพและเป็นภาษากลางของประเทศ อย่างไรก็ตาม นโยบายดังกล่าวก่อให้เกิดผลกระทบที่ซับซ้อน ด้านหนึ่ง ภาษามลายูช่วยเสริมสร้างความรู้สึกเป็นชาติและเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าถึงสถาบันของรัฐผ่านภาษาร่วม แต่อีกด้านหนึ่ง การเชื่อมโยงภาษาแห่งชาติเข้ากับอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์หลักอาจทำให้ประชาชนบางกลุ่มรู้สึกว่าภาษาและวัฒนธรรมของตนมีสถานะรองลงมา นอกจากนี้ บทบาทของภาษาอังกฤษในระบบอุดมศึกษา ตลาดแรงงาน และเศรษฐกิจโลก ตลอดจนการดำรงอยู่ของภาษาจีน ภาษาทมิฬ และภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ทำให้มาเลเซียต้องบริหารความสัมพันธ์ระหว่างภาษาแห่งชาติ ความหลากหลายทางภาษา และความสามารถในการแข่งขันระหว่างประเทศควบคู่กัน

ข้อค้นพบสำคัญของการศึกษานี้ คือ ภาษาแห่งชาติในรัฐพหุวัฒนธรรมต้องทำหน้าที่พร้อมกันทั้งในฐานะรากฐานทางประวัติศาสตร์และสัญลักษณ์ของรัฐชาติ และในฐานะพื้นที่ร่วมที่ประชาชนทุกกลุ่มสามารถเข้าถึง ใช้ประโยชน์ และรู้สึกเป็นเจ้าของ ภาษามลายูจะสามารถสร้างเอกภาพได้อย่างยั่งยืนเมื่อรัฐส่งเสริมให้ภาษาเป็นทรัพยากรร่วมของพลเมือง โดยไม่ทำให้การธำรงสถานะของภาษาแห่งชาตินำไปสู่การลดทอนคุณค่าของภาษาและอัตลักษณ์อื่น ดังนั้น ความสำเร็จของนโยบายภาษาจึงขึ้นอยู่กับการสร้างสมดุลระหว่างเอกภาพของชาติ ความหลากหลายทางภาษา ความเสมอภาคทางสังคม และการตอบสนองต่อบริบทโลก ซึ่งเป็นบทเรียนสำคัญสำหรับประเทศพหุวัฒนธรรมอื่น รวมถึงประเทศไทยด้วย

กล่าวโดยสรุปได้ว่า พัฒนาการจาก Bahasa Melayu สู่ Bahasa Malaysia มิใช่เพียงการเปลี่ยนแปลงชื่อเรียกภาษา หากสะท้อนพลวัตทางประวัติศาสตร์ การเมือง และอัตลักษณ์ของมาเลเซียตั้งแต่ก่อนเอกราชจนถึงปัจจุบัน การกำหนดภาษามลายูเป็นภาษาแห่งชาติมีรากฐานจากสถานะทางประวัติศาสตร์ของชาวมลายูและการประนีประนอมทางการเมืองระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ในช่วงก่อตั้งประเทศ ภาษามลายูจึงได้รับการรับรองให้เป็นองค์ประกอบสำคัญของรัฐชาติ ขณะที่การใช้คำว่า Bahasa Malaysia สะท้อนความพยายามทำให้ภาษาแห่งชาติเป็นภาษาร่วมของประชาชนทุกกลุ่ม การสลับใช้ชื่อทั้งสองจึงแสดงถึงการต่อรองระหว่างการยืนยันอัตลักษณ์ความเป็นมลายูกับการสร้างความเป็นพลเมืองมาเลเซียในสังคมพหุชาติพันธุ์

อย่างไรก็ตาม การศึกษานี้ใช้การวิจัยเอกสารเป็นหลัก จึงสามารถวิเคราะห์พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ กฎหมาย และนโยบายได้ แต่ยังไม่สามารถสะท้อนประสบการณ์และการรับรู้ของประชาชนแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ได้อย่างรอบด้าน นอกจากนี้ เอกสารในแต่ละช่วงเวลามีวัตถุประสงค์และบริบทการผลิตแตกต่างกัน จึงอาจทำให้การเปรียบเทียบข้ามช่วงเวลามีข้อจำกัด การศึกษาในครั้งต่อไปควรใช้การสัมภาษณ์ การสำรวจความคิดเห็น หรือข้อมูลการใช้ภาษาในชีวิตประจำวันร่วมด้วย ตลอดจนศึกษาเปรียบเทียบมาเลเซียกับประเทศไทย อินโดนีเซีย หรือสิงคโปร์ เพื่อประเมินว่ารูปแบบการจัดการภาษาแบบใดสามารถสร้างเอกภาพโดยไม่ลดทอนความหลากหลายได้อย่างเหมาะสม

ข้อเสนอแนะการวิจัย

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลวิจัยไปใช้

จากผลการศึกษาพัฒนาการของภาษาแห่งชาติในมาเลเซียตั้งแต่ Bahasa Melayu ไปสู่ Bahasa Malaysia รวมถึงบทบาทของภาษาในกระบวนการสร้างชาติและความสัมพันธ์ทางชาติพันธุ์ในสังคมพหุวัฒนธรรม ผู้วิจัยเห็นว่ามีประเด็นสำคัญที่ควรนำไปพิจารณาเพื่อพัฒนานโยบายภาษาและการศึกษาทางวิชาการในอนาคต ดังนี้

1. รัฐควรดำเนินนโยบายภาษาแห่งชาติอย่างสมดุลระหว่างการสร้างเอกภาพของชาติและการเคารพความหลากหลายทางวัฒนธรรม แม้ว่าภาษามลายูจะมีบทบาทสำคัญในฐานะภาษาแห่งชาติและเป็นสัญลักษณ์ของรัฐ แต่ในสังคมพหุวัฒนธรรมอย่างมาเลเซีย การยอมรับและให้พื้นที่แก่ภาษาและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์อื่น เช่น ภาษาจีนและภาษาทมิฬ ย่อมมีความสำคัญต่อการสร้างความไว้วางใจและความร่วมมือในสังคม

2. การส่งเสริมภาษาแห่งชาติควรดำเนินควบคู่กับการพัฒนาทักษะภาษาในบริบทของโลกสมัยใหม่ โดยเฉพาะภาษาอังกฤษซึ่งมีบทบาทสำคัญในระบบเศรษฐกิจโลก การศึกษา และเทคโนโลยี การสร้างสมดุลระหว่างการรักษาอัตลักษณ์ของชาติผ่านภาษาแห่งชาติกับการพัฒนาศักยภาพของประชาชนในเวทีโลกจึงเป็นประเด็นสำคัญที่รัฐควรให้ความสำคัญ

3. สถาบันการศึกษาและหน่วยงานวิจัยควรส่งเสริมการศึกษานโยบายภาษาในบริบทของสังคมพหุวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะการศึกษาที่เชื่อมโยงระหว่างภาษา อัตลักษณ์ และการเมือง รวมถึงการศึกษาวิจัยเชิงเปรียบเทียบกับประเทศอื่น ๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เพื่อขยายองค์ความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการภาษาแห่งชาติในสังคมที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์และวัฒนธรรม

กล่าวได้ว่าภาษาแห่งชาติไม่ควรถูกมองเพียงในมิติของนโยบายทางภาษาเท่านั้น แต่ควรถูกพิจารณาในฐานะองค์ประกอบสำคัญของการบริหารจัดการความหลากหลายทางวัฒนธรรม การสร้างเอกภาพของชาติ และการพัฒนาศักยภาพของสังคมในโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

จากผลการศึกษาประเด็นการเปลี่ยนผ่านจาก Bahasa Melayu สู่ Bahasa Malaysia และบทบาทของภาษาแห่งชาติในกระบวนการสร้างชาติและความสัมพันธ์ทางชาติพันธุ์ในมาเลเซีย ผู้วิจัยเห็นว่ายังมีประเด็นสำคัญที่ควรได้รับการศึกษาเพิ่มเติมเพื่อขยายความเข้าใจเกี่ยวกับนโยบายภาษาในสังคมพหุวัฒนธรรม ดังนี้

1. ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงภาคสนาม (Field Research) เพื่อสำรวจทัศนคติของประชาชนในกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ เช่น ชาวมลายู ชาวจีน และชาวอินเดีย ต่อบทบาทของภาษาแห่งชาติในชีวิตประจำวัน การศึกษา และการสร้างอัตลักษณ์ของชาติ ซึ่งจะช่วยให้เข้าใจมุมมองของสังคมในระดับประชาชนได้อย่างลึกซึ้งยิ่งขึ้น

2. ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงเปรียบเทียบระหว่างประเทศ (Comparative Studies) เกี่ยวกับนโยบายภาษาในรัฐพหุวัฒนธรรมในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เช่น อินโดนีเซีย สิงคโปร์ หรือไทย เพื่อเปรียบเทียบรูปแบบการบริหารจัดการภาษาแห่งชาติในบริบทของความหลากหลายทางชาติพันธุ์และวัฒนธรรม

3. ควรมีการศึกษาบทบาทของภาษาแห่งชาติในบริบทของโลกาภิวัตน์และการเปลี่ยนแปลงทางสังคมร่วมสมัย โดยเฉพาะความสัมพันธ์ระหว่างภาษา นโยบายการศึกษา เทคโนโลยีดิจิทัล และแนวคิดเรื่อง “Bangsa Malaysia” เพื่อทำความเข้าใจว่าภาษาแห่งชาติยังคงมีบทบาทอย่างไรในการสร้างอัตลักษณ์ร่วมของสังคมมาเลเซียในยุคปัจจุบัน

การวิจัยในอนาคตเกี่ยวกับนโยบายภาษาในมาเลเซียยังมีพื้นที่ให้ศึกษาอีกมาก ทั้งในมิติทางสังคม การเมือง การศึกษา และเทคโนโลยี ซึ่งจะช่วยขยายความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของภาษาแห่งชาติในสังคมพหุวัฒนธรรมและการสร้างรัฐชาติในโลกสมัยใหม่

บทบาทหน้าที่ของผู้แต่ง

นูรฮูดา สะดามะ บทบาท คือ การคิดค้นแนวคิด (Conceptualization) การจัดการและดูแลข้อมูล (Data Curation) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึก (Formal Analysis) การดำเนินการวิจัย (Investigation) การออกแบบวิธีการวิจัย (Methodology) บริหารจัดการ (Project Administration) และเขียนบทความฉบับร่าง (Writing – Original Draft) **ชัยวัฒน์ มีสันฐาน** บทบาท คือ ให้คำปรึกษา (Supervision) ดำเนินงานตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล (Validation) แก้ไข และปรับปรุงบทความทั้งในด้านเนื้อหา ข้อโต้แย้งทางวิชาการ และภาษา (Writing – Review & Editing)

การเปิดเผยข้อมูล

แหล่งทุนสนับสนุน

ไม่มีแหล่งทุนสนับสนุน

ผลประโยชน์ทับซ้อน

ไม่มีผลประโยชน์ทับซ้อน

การใช้ปัญญาประดิษฐ์

ผู้แต่งมีการใช้ ChatGPT (OpenAI, 2026); Perplexity (Perplexity, 2026) ในกระบวนการเขียนบทความนี้ โดยใช้เพื่อขัดเกลาภาษา และปรับปรุงความสละสลวยของเนื้อหาเท่านั้น ทั้งนี้ ผู้แต่งได้ทำการตรวจสอบและแก้ไขเนื้อหาขั้นสุดท้ายด้วยตนเอง และขอรับผิดชอบต่อความถูกต้องของเนื้อหาทั้งหมดในบทความนี้

เอกสารอ้างอิง

Abd Hamid, A. H., & Kamri, K. A. (2025). Managing ethnic relations in Malaysia: Policies, practices, and prospects for national cohesion. *International Journal of Research and Innovation in Social Science, 9*(11), 4333–4340. https://doi.org/10.47772/IJRISS.2025.91100337

Albury, N. J. (2020). Multilingualism and mobility as collateral results of hegemonic language policy. *Applied Linguistics, 41*(2), 234–259. https://doi.org/10.1093/applin/amy054

Albury, N. J. (2021). Language policy, ideological clarification and theory of mind. *Language Policy, 20*(2), 193–214. https://doi.org/10.1007/s10993-020-09547-z

Ali, N. L., & Hamid, M. O. (2018). English-medium instruction and teacher agency in higher education: A case study. In C. C. S. Kheng (Ed.), *Un (intended) language planning in a globalising world: Multiple levels of players at work* (pp. 234–250). De Gruyter Open. https://doi.org/10.1515/9783110518269-013

Alias, N., & Shuaib, F. S. (2015). Position, status and role of Malay language in Malaysia. *Perspektif: Jurnal Sains Sosial dan Kemanusiaan, 7*(1), 1–11.

Andaya, B. W., & Andaya, L. Y. (2017). *A history of Malaysia* (3rd ed.). Palgrave Macmillan.

Anderson, B. (2006). *Imagined communities: Reflections on the origin and spread of nationalism* (Rev. ed.). Verso.

Bourdieu, P. (1991). *Language and symbolic power*. Harvard University Press.

Collins, J. T. (1998). *Malay, world language: A short history* (2nd ed.). Dewan Bahasa dan Pustaka.

David, M. K., & Govindasamy, S. (2003). Language education and 'nation building' in multilingual Malaysia. In J. Bourne & E. Reid (Eds.), *World yearbook of education 2003: Language education* (pp. 215–226). Routledge. https://doi.org/10.4324/9780203416709

Fishman, J. A. (1972). *Language and nationalism*. Newbury House.

Gill, S. K. (2005). Language policy in Malaysia: Reversing direction. *Language Policy, 4*, 241–260. https://doi.org/10.1007/s10993-005-7859-9

Gill, S. K. (2014). Language policy challenges in multi-ethnic Malaysia. Springer Dordrecht. https://doi.org/10.1007/978-94-007-7966-2

Ishak, M. M. (2006). Tun Dr. Mahathir and the notion of 'Bangsa Malaysia'. *Journal of International Studies, 2*, 49–76.

Laws of Malaysia. (2006, January 1). *Act 32: National Language Acts 1963/67* (Reprint). http://lib.perdana.org.my/PLF/GOVERNMENT%20PUBLICATION/Publication%20Laws%20of%20Malaysia%20(L.O.M)/National%20Language%20Act%201963-67%20%5BAct%2032%5D.pdf

Milner, A. (2016). *The Malays* (2nd ed.). Wiley-Blackwell.

Mohd Noor, M. A., & Symaco, L. P. (2017). Education policies and practices in Malaysia. In M. Samuel, M. Y. Tee, & L. P. Symaco (Eds.), *Education in Malaysia: Developments and challenges* (pp. 67–83). Springer. https://doi.org/10.1007/978-981-10-4427-4_5

mylaw.my. (n.d.-a). *Article 152: National language of Federal Constitution*. https://mylaw.my/legislation/federal-constitution-1957/article-152

mylaw.my. (n.d.-b). *Education Act 1996*. https://mylaw.my/legislation/akta-pendidikan-1996

mylaw.my. (n.d.-c). *Private Higher Educational Institutions Act 1996*. https://mylaw.my/legislation/akta-institusi-pendidikan-tinggi-swasta-1996

mylaw.my. (n.d.-d). *Dewan Bahasa dan Pustaka Act 1959*. https://mylaw.my/legislation/dewan-bahasa-dan-pustaka-act-1959

Omar, A. H. (1985). *Susur galur bahasa Melayu*. Dewan Bahasa dan Pustaka.

Omar, A. H. (1992). *The linguistic scenery in Malaysia*. Dewan Bahasa dan Pustaka.

OpenAI. (2026). *ChatGPT* [Large language model]. https://chat.openai.com

PerplexityAI. (2026). *Perplexity* [Large language model]. https://www.perplexity.ai/

Pillai, S., Kaur, S., & Chau, M. H. (2021). The ideological stance of multilingualism in education in Malaysia in the press 2000–2020. *Austrian Journal of South-East Asian Studies, 14*(2), 173–193. https://doi.org/10.14764/10.ASEAS-0058

Pillai, S., & Zainuddin, S. Z. (2025). Top-down policies and the language profiles of Malaysians in a multilingual language ecology. In P. Siemund, G. Stein, & M. Vida-Mannl (Eds.), *World Englishes in their local multilingual ecologies* (pp. 116–142). John Benjamins. https://doi.org/10.1075/hsld.9.06pil

Ridge, B. (2004). Bangsa Malaysia and recent Malaysian English language policies. *Current Issues in Language Planning, 5*(4), 407–423. https://doi.org/10.1080/14664200408668266

Shamsul, A. B. (1996). Debating about identity in Malaysia: A discourse analysis. *Southeast Asian Studies, 34*(3), 476–499.

Shamsul, A. B. (2001). A history of an identity, an identity of a history: The idea and practice of "Malayness" in Malaysia reconsidered. *Journal of Southeast Asian Studies, 32*(3), 355–366. https://doi.org/10.1017/S0022463401000194

Soo, W. J. (2024, February 12). *Bahasa Melayu or Bahasa Malaysia? As Putrajaya tightens reins on national language, linguistic experts argue why it should be the former.* Malay Mail. https://www.malaymail.com/news/malaysia/2024/02/12/bahasa-melayu-or-bahasa-malaysia-as-putrajaya-tightens-reins-on-national-language-linguistic-experts-argue-why-it-should-be-the-former/112951

State of Sabah. (1973, September 27). *National Language (Application) Enactment, 1973* (Enactment No. 7 of 1973). https://sagc.sabah.gov.my/sites/default/files/law/NationalLanguage%28Application%29Enactment1973.pdf

Suhaimi, S. H., Lee, H. Y., & Hamidi, F. (2025). Revisiting language planning in the Malaysian education system: Towards inclusive multilingualism. *International Journal of Research and Innovation in Social Science, 9*(10), 1206–1220. https://doi.org/10.47772/IJRISS.2025.910000103

Tan, C. B. (2005). Chinese in Malaysia. In M. Ember, C. R. Ember, & I. Skoggard (Eds.), *Encyclopedia of diasporas: Immigrant and refugee cultures around the world* (pp. 697–706). Springer. https://doi.org/10.1007/978-0-387-29904-4_72

Yang, L. F., & Ishak, M. S. A. (2012). Framing controversy over language policy in Malaysia: The coverage of PPSMI reversal (teaching of mathematics and science in English) by Malaysian newspapers. *Asian Journal of Communication, 22*(5), 449–473. https://doi.org/10.1080/01292986.2012.701312